

# KOČEVSKI SLOVENEK

Izhaja vsakega 5., 15. in 25. dne v mesecu; če je na tak dan praznik, dan prej. — Pos. štev. 1'50 din.; letna naročnina 30 din., v zamejstvu 60 din. — Poštno-ček. rač. št. 17.785. Oglasi po ceniku. — Izdaja konz. lista, čigar predst. je Karel Škulj, župnik v Dol. vasi pri Ribnici. — Urednik Andrej Struna, Kočevje. — Tiska tiskarna J. Pavliček, Kočevje.

## Kočevsko vprašanje in naša katoliška mladinska organizacija

Naša katoliška mladinska organizacija je izšla iz slovenskega naroda, se je razvijala tesno združena z njim in je tako postala bistvena potreba slovenskih vasi, trgov in mest. Če bi bila doba nasilnega režima, ki je našo organizacijo razpustil in hotel njeno idejo popolnoma uničiti, še tako dolga, bi narod te svoje organizacije ne pozabil in bi jo vedno znova in znova zahteval. Temeljna naloga naših društev je bila vedno, da vzgoje vsakega novega posameznega člana za dobrega člana naše narodne skupnosti, da v njem vzgoje pravo domovinsko zavest. Mladina iz teh vrst razume narodno delo po Slomškovih besedah: „Za narod treba malo govoriti, mnogo delati, vse pretrpeti!“ Narod potrebuje načelnih, močnih, discipliniranih, pogumnih, zvestih, požrtvovalnih in resnih fantov, mož, deklet in žena. Naša organizacija svoje člane opominja k globoki ljubezni do matere jezika, te največje svetinje vsakega naroda in k enako močni ljubezni do slovenske zemlje, do domače grude. V tem duhu hoče popolnoma prekrasiti naše fante in dekleta zavedajoč se izreka: Bodočnost je mladine!

V narodnoobrambnem delu na Kočevskem se je ravno naša organizacija izkazala kot najboljši, najodporniši, najsposobnejši činitelj. Upravičeno lahko trdimo, da bi ne bilo ne prvega ne drugega slovenskega dneva niti prvega Prosvetnega doma na Kočevskem, da se niso v to delo vrgli naši fantje in dekleta z njim lastno žilavostjo. Naši mladini gre priznanje, da sta obe narodnoobrambni prireditvi tako organizatorično tako tehnično lepo uspeli in stojite kot dva pomembna mejnika v zgodovini kočevskega slovenstva. Prostor na Rudniku, ki služijo za skromen dom in zbirališče naše organizirane mladine, so bili vedno trdnjava in ognjišče slovenske kulture in miselnosti na Kočevskem. Naša katoliška organizacija je tista, ki daje našemu življu največjo odporno moč, ga bodri, moralno in kulturno podpira. Vsi pionirji in borci med kočevskimi Slovenci izhajajo iz te organizacije. S kakšnim ponosom in zaupanjem se je oziral ubogi kočevski trpin ob priliki lanskega in letošnjega nastopa na kočevskih tleh, v kolone uniformiranih slovenskih fantov, čuvarjev in branilcev katolištva in slovenstva. S kakšnim navdušenjem je pozdravljala naša dekleta, bodoče slovenske matere, ki bodo vzgojile nove rodove v znamenju križa in ljubezni do slovenskega naroda.

Poudariti moramo, da je za naše narodnoobrambno delo velike važnosti. Resnica, da je slovenski narodnostni duh tesno združen s krščanstvom. Kdor gre mimo krščanstva, kdor se krščanstvu odtuji, kdor ga zanika, zanika bistveni temelj slovenskega narodnostnega duha, se odtuji svoji lastni slovenski materi, da jo ne razume več, in potem ni čuda, da mnogokrat postane njegovo tako imenovano nacionalno delo slovenskemu narodu tuje, nekoristno in škodljivo. Krščanstvo je bilo, ki je vedno dajalo našemu narodu največjo odporno silo.

Vsi veliki podvigi slovenskega naroda, ki so bili res ljudski, so bili vedno tudi pozitivno krščanski. Bilo je tako ob času narodnega prebujenja leta 1848, bilo je tako par desetletij kasneje ob času velikih taborov; bilo je tako ob času narodnega osvobodjenja. Naša duhovščina je bila vedno med prvimi, najuspešnejšimi narodnimi borci, na čelu ji veliki katoliški in vzorni škof Anton Slomšek. Prvo misel našega narodnega osvobodjenja je vrgel v javnost duhovnik, naš veliki slovenski apostol dr. Janez Ev. Krek. Ob času majniške deklaracije se je ravno častitljivi vladika dr. Anton Bonaventura Jeglič z vso svojo avtoriteto in z največjim pogumom postavil na čelo deklaracijskega gibanja in tako omogočil, da so se mogle temu gibanju pridružiti najširše množice ter dati duška svojem hotenju. Že na pogrebni dan našega nesmrtnega Kreka je bil dan nam Slovincem novi voditelj v osebi svečenika. To je bil naš sedanji narodni voditelj, borec, mučenik, mož-velikan dr. Anton Korošec.

Božja previdnost je tudi zatiranim, zapuščenim kočevskim Slovincem določila kod vodjo narodnozavednega, za blagor ljudstva vnetega duhovnika. Vsi ga dobro poznamo. Saj je skozi dolgo dobo do nastopa avtoritativnega režima kot poslanec uspešno zastopal naš narodno tako ogroženi okraj, najpoprej v parlamentu na Dunaju in potem v Belgradu. Za časa največjih nasilij se ni umaknil v varno zatišje. Nasprotno, ravno v tej žalostni in obenem herojski dobi slovenskega naroda je ta svoje ljudstvo tolažil, vodil, bodril in trpel z njim preganjanje in zaničevanje. Duhovni svetnik g. Karol Škulj je tisti, ki je strokovnjaško izvedel organizacijo domače obrti v kočevskem okraju in s tem mnogo pripomogel k podvigu našega gospodarstva. On je bil tisti, ki je v času največje gospodarske krize lajšal bedo gladujočim kočevskim rudarjem. G. Škulj je tisti, ki se najbolj zaveda vloge slovenske katoliške mladine v narodnem delu. Ob vsaki priliki rad pohiti med njemu tako drago mladino, jo bodri in organizira. Trije prosvetni domovi v našem okraju so njegova iniciativa in zasluga. S prosvetnim domom v Loškem potoku, v Dolenji vasi in nazadnje kot krona vseh, v osrčju Kočevske v Mozlju si je g. svetnik Škulj nehote postavil tri spomenike, ne v liku kosa obdelanega, mrzlega kamna, nego v liku treh žarečih ognjišč slovenske katoliške prosvete. Ko nas borci na najbolj ogroženi točki Slovenije zapuščajo in omalovažujejo tisti, ki so v to poklicani, edini on z nami vztraja, nas podpira duhovno, moralno in tudi materialno daleč preko gospodarske modrosti. Dokler nam Bog ohranja takega voditelja, se nam ni bati, da bi skopneli. Povdarjam še enkrat: ob času veselih in težkih ur slovenskega naroda je bila ravno slovenska duhovščina vedno najbolj tesno združena z ljudstvom. Brez krščanstva si ne moremo misliti pravega slovenstva. Krščanstvo je naše narodne običaje, naše pesmi obogatilo, oplemenitilo in jim vtisnilo pravi značaj.

Vse člane naše narodno obrambne organizacije

Slovenska Straža na Kočevskem in prijatelje našega dela vabimo na

### zborovanje

ki se vrši 26. t. m. ob 11. uri v hotelu Trst v Kočevju.

Poročila o našem delu združeno s prikazanjem novih treh slovenskih filmov iz življenja kočevskih Slovencev naj nas navdušijo za nadaljnje delo po načelu: Bogu, narodu, domovini!

Pridite!

Slovenska Straža na Kočevskem.

Iz tega pridemo ponovno do zaključka, da je mladina, katera se zbira pod katoliškimi prapori prva poklicana, da brani našo slovensko miselnost, našo narodno samobitnost, naš jezik, skratka vse svetinje, ki so nam jih zapustili naši dedje in pradedje. Edino mladina, ki dobiva moči iz najbolj hranljivih studenc svete katoliške vere, mladina, ki pozna le delo, delo in zopet delo; mladina, ki je prekaljena v trpljenju in samozatajevanju, bo to nalogo častno izvršila. Zato naj bi ne bilo župnije na Kočevskem, kjer bi ne bilo Prosvetna društva, fantovskega odseka in dekliškega krožka, ki so slovenstvu to, kar so mu bili za časa turških navalov utrjeni tabori. Od tukaj se nam rekrutirajo fantje in dekleta, ki so za dosego svojega vzvišenega namena pripravljeni podnesti največje muke in žrtve in na katere mora vsak sovražnik računati. To naj bi upoštevale tudi pristojne oblasti in ustanove ter nudile tej mladini, ki se bori na najogroženejši točki naše domovine še posebno vsestransko podporo. Predvsem je potrebno, da potanko seznanimo naše ljudi s kočevskimi razmerami in tako ustvarimo Kočevju prijazno mnenje. Prosvetna društva širom Slovenije naj prirejajo predavanja o Kočevski. Tudi Prosvetna zveza naj bi uvrstila med svoje zimske večere poročila o Kočevski. Naše časopisje pa naj se potruji, da bo čim večkrat prinašalo kaj zanimivega o Kočevju. Tudi posamezna društva naj na Kočevsko čim pogosteje prirejajo svoje izlete in obiske, da tako spoznajo kraje in njihove prebivalce, kar je posebne važnosti. Na ta način bi vedno znova zanašali med naše ljudi nekaj narodne zavesti in pobude.

S tem bi bile misli o kočevskem vprašanju izčrpane. H koncu bi še enkrat povdaril, da je temeljna točka programa naše katoliške mladinske organizacije vzgojiti v svojih članih čut za skupnost; zavest, da je posameznik le del skupnosti; prepričanje, da je delo, ki ga izvršimo v korist naroda, čeprav posamezniku ne prinese vidne koristi, važno za nas vse in s tem tudi zame, za moje najbližje in zlasti za one, ki bodo prišli za nami. Slovencev nas je malo, toda kot narod smo celota zase kakor so drugi še tako veliki narodi. Ker nas je malo, je toliko večja obveznost vsakega posameznika napram narodu kot celoti. Kar pri drugih velikih narodih pomeni deset, dvajset posameznikov, pomeni pri nas eden sam. Vsak slovenski človek, ki stoji ob strani,



ki je narodno brezbrizen, pomeni veliko škodo za slovenski narod.

Težke dejanske razmere, katerih spremiti ni v naši moči, so nas sicer politično razdelile na tri dele. Veliki narodi so naše narodno telo razkosali in samo en del je prišel v svobodno, rodno življenje. Naloga nas, ki smo v svobodni narodni državi je, da kulturno moč slovenskega naroda tako poživimo in ohranimo, da bo slovenska kultura taka sila, taka vez za vse te odtrgane dele, da se bodo čutili vedno eno z nami in da bodo tudi drugi narodi morali to upoštevati.

Lepo je, da skrbimo za svoje brate na Primorskem in Koroškem. Toda v prvi vrsti moramo gledati za svoje svoje ljudi na lastnih tleh, kajti pregovor pravi: Bolje drži ga, nego lovi ga! Eno pa si kot resna slovenska mladinska organizacija moramo postaviti za cilj in zato moramo porabiti vse svoje sile: našo Slovenijo, kolikor jo je v svobodni narodni državi, moramo izgraditi v močno in vidno središče in žarišče slovenske narodne kulture.

Da to dosežemo, morajo sodelavati vsi. Vsak naš fant, vsako naše dekle, mora postati bistveni sestavni del slovenske kulturne skupnosti in dejavnosti! Tu ima resna mladinska organizacija še veliko prilike za delo, za načrtno podrobno delo, ki mora zajeti vse in to popolnoma zajeti! Samo tako bomo dali slovenstvu potrebno moč, da se bo moglo zadostno uveljaviti in da bo moglo obdržati v svojem kulturnem krogu vse svoje sestavne dele tu in preko meja.

## Koroški plebiscit - diplomatski poraz

Na Koroškem so Nemci obhajali vsako leto obletnico koroškega plebiscita na 10. oktobra 1920. leta kot svojo zmago z velikimi manifestacijami. Letos zaradi vojne ni bilo manifestacij. Mnogo so že pisali o koroškem plebiscitu naši časopisi in revije. Naša javnost vendar še vedno prisvaja pod vplivom tuje propagande tolmačenje, da so temu krivi ondodni Slovenci. Reko: „Ker niso glasovali za Jugoslavijo na Koroškem, pustimo jih!“

Vendar ta problem ni tako enostaven. Koroški plebiscit naj velja za nas samo kot diplomatski poraz, za katerega za takratne težke razmere, v katerih je bila Jugoslavija, lahko najdemo razlago. Zakaj? Najprej so morali pristati, da so oddvojili od Koroške kompaktno naseljene kraje s slovenskim prebivalstvom — Mežiška dolina in Jezersko —, ki so jih brez plebiscita priključili Jugoslaviji. Tako

A. —š:

3

## Zgodovina ljudske šole v Kočevju

Vsak razred je imel poseben katalog. I. razred je imel v šolskem letu 1854-55. katalog s sledečimi rubrikami: 1. Število. 2. Ime in priimek učenca ali učenke. 3. Starost. 4. Rojstni kraj. 5. Dežela. 6. Poklic roditeljev. 7. Sprejem v ta razred. 8. Verouk. 9. Spoznavanje črk — razlogovanje. 10. Bralne vaje. 11. Pisanje. 12. Računanje na pamet. 13. Miselne in govorne vaje. 14. Črkovanje — črkovanje na pamet. 15. Vedenje. 16. Zmožnosti. 17. Poraba. 18. Število zamujenih ur. 19. Vzrok zamud. 20. Ocena napredka. — Katalogi ostalih razredov so imeli drugačne rubrike.

Od leta 1855-95. je iz katalogov razvidno, da so se učenci poleg drugih predmetov učili v II., III. in IV. razredu tudi slovenščine iz katere so bili tudi redovani. Tako se je slovenščina poučevala do leta 1871-72. Od tega leta pa do leta 1874. pa se je poučevala slovenščina samo v III. in IV. razredu. Leta 1874-75. ni v nobenem katalogu najti nobene ocene iz slovenščine. Od leta 1875-76. se je slovenščina pričela zopet poučevati in jo je najti ocenjeno do leta 1891-92. Nato je slovenščina zopet za štiri šolska leta izginila iz šole in šele na odlok deželnega šolskega sveta

je bil velik del prebivalstva izločen od glasovalcev. Mirovna konferenca je nato odločila, da pripada glasovalni coni velikovški okraj, ki leži severno od Drave, kjer je germanizacija slovenskega elementa tako zelo napredovala, da je bilo absurdno pričakovati, da bi ti ljudje ne glasovali za Avstrijo!

Tudi statistika plebiscita pokazuje, da je Jugoslavija izgubila plebiscit samo zaradi glasov, danih za Avstrijo v velikovškem okraju, dočim so prebivalci južno od Drave glasovali večinoma za Jugoslavijo. Za Jugoslavijo je bilo oddanih 15.279 (40,90%) glasov, za Avstrijo 22.025 (59,04%). Od tega prebitka 6747 glasov, s katerim je bil plebiscit odločen v prid Avstrije, je bilo v velikovškem okraju 5726 glasov oddanih za Avstrijo. Kjer je dobila Jugoslavija večine, živi okoli 50.000 Slovencev, t. j. okoli polovica celokupnega slovenskega prebivalstva; glasovanje pa ni bilo v vseh krajih, kjer stanujejo Slovenci.

Navedli smo samo enega od glavnih vzrokov našega poraza, ki je ležal na glasovalni teltnici, usiljeni od mirovne konference. Bili so tudi drugi: nenaklonjenost mednarodne komisije, ki je vodila plebiscit. Aluzijo na neko tragiko, skoro fatalnost, ki je spremljala ta problem, povezan z okolnostmi, ki jih v takratnih razmerah nismo mogli odstraniti, vsebujejo patetične besede jugoslovanskega delegata po plebiscitu: „Teh 15.000 glasov Jugoslovani ne bomo nikoli pozabili“.

## Koroški Slovenci zahtevajo tudi manjšinske šole

Nemški listi v Jugoslaviji so s posebnim povdankom objavili vest, da so politične oblasti na Koroškem odobrile nova pravila Prosvetne zveze koroških Slovencev. Po novih pravilih se bodo imenovala vsa v Zvezi včlanjena društva „Slovensko kulturno društvo“. Povečano je nadzorstvo Zveze nad društvi po načelu „führerstva“. V Prosvetni zvezi je organiziranih okoli 40 prosvetnih društev.

„Deutsches Volksblatt“ povdarja, da se koroškim Slovincem sedaj, ko so po velikem razumevanju nemških oblasti potrjena nova pravila, omogočuje, da ohranijo svojo individualnost in da zgrade in obude svojo slovensko narodnost.

Mnenja smo, da „Deutsches Volksblatt“ vse eno preveč dobro motri mogočnost koroških Slovencev, da ohranijo svojo narodnost. Niso zadosti samo kulturna društva. Kulturbund v Jugoslaviji ne bi nikoli sam mogel ohraniti nemške narodnosti. Prvo so v to svrhu potrebne šole. Zaradi tega je opravičeno upanje, da bodo nemške oblasti, če jim je na tem, da ohranijo slovensko narodnost, odprle za 12.000 otrok koroških Slovencev potrebne šole s slovenskim učnim jezikom. Koroški Slovenci bi se gotovo zadovoljili s tipi manjšinskih šol,

v Ljubljani z dne 22. decembra 1896., števil. 1530., se je uvedla zopet slovenščina kot obližgatni predmet od III. razreda dalje. V šolskem letu 1871-72. so se uvedli na šoli za vse razrede katalogi, tiskani z enotnim besedilom. Ti katalogi so po besedilu še več ali manj danes v rabi. Za napredek so služile sledeče ocene: prav dobro, dobro, srednje in nezadostno.

Leta 1872. so bratje Ranzingerji, lastniki premogovnika in tovarne stekla na Glažuti (sedanji premogovnik), ustanovili za delavske otroke zasebno šolo, ki je imela pravico javnosti. Obstojala je do leta 1883., ko je tovarna ustavila svoj obrat.

Jeseni leta 1875. je prišla na šolo učiteljica Marija Boronky in je pričela poučevati deklice v ročnih delih. S pomočjo hranilničnega društva v Ljubljani, ki je darovalo 200 goldinarjev, se je pod skupnim vodstvom z deško šolo ustanovila dvorazredna dekliška šola. Deška šola je bila nastanjena v občinskem poslopju, za dekliško šolo sta se pa izprva adaptirali dve sobi v hiši meščana Loserja, nato pa se je v kratkih presledkih preselila ta šola k Wiederschlu in naposled k Fabru. V začetku šolskega leta 1890-91. je bila dekliška šola razširjena v III. razrednico. Občina je zgradila novo šolsko poslopje in obe šoli, deška in dekliška sta se v začetku šolskega leta 1894. preselili v sedanje šolske poslopje, ki ima 10 učilnic.

ki jih imajo n. pr. Nemci v Jugoslaviji. Oni ne zahtevajo popolne gimnazije, zadosti bi jim bile ljudske manjšinske šole, meščanske šole, učiteljske in ena sama nižja gimnazija.

## Nemci zahtevajo. nove koncesije

23. oktobra se je javila pri predsedniku vlade g. Dragiši Cvetkoviću nemška deputacija, ki sta jo sestavljala bivša narodna poslanca gg. Hamm in Trischler. Zahtevala sta „ustanovitev popolne nemške gimnazije, ukinitve uredbe o skrajšanih pravicah nepremičnin na meji, samostojno politično organizacijo v okvirju Jugoslovanske radikalne zajednice in dva mesta v senatu. — Istega dne je obiskal bivši senator g. Grassl kot predsednik nemške šolske ustanove v naši kraljevini ministra prosvete g. Božo Maksimovića tudi v šolskih stvareh. Naša ministra sta dala zadovoljujoče obljube. Povdariti moramo, da se je nemško šolstvo moglo razviti zahvaljujoč se ravno širokogrudnemu postopku naše oblasti. Nemci v Jugoslaviji imajo poleg osnovnih šol tudi meščanske šole, učiteljske in nižjo gimnazijo, ki jih Jugoslavija na osnovi Sent Germainске pogodbe v smislu manjšinskih klavzul ni bila dolžna dati.

## Notranji pregled

### Preje za preureditev države nato volitve

Med tem pa so zadnje dni začeli prihajati v javnost glasovi, tudi od hrvatske strani, kakor priča članek „Hrvatskega dnevnika“ od 10. t. m., da bo morda vendarle bolj pametno, poprej izvesti preureditev države kakor pa iti na volitve. Preureditev države je namreč stopila zdaj bolj v ospredje. Ko je bila ustvarjena banovina Hrvatska, je bilo na dlani, da je treba iti po tej poti naprej in vso državo temu primerno preurediti. Namesto tega pa so nekateri politični glasniki začeli bolj naglašati potrebo volitev kakor pa potrebo preureditve države, za katero so se ljudje že pri lanskih volitvah dovolj jasno izrazili. Zlasti glasni so bili s svojo zahtevo po volitvah tisti krogi, ki jim preureditev države v avtonomne skupine ni dišala.

### Zahteva bosanskih muslimanov — samostojna banovina!

Med tem pa je minister za gozdove in rudnike dr. Džafer Kulenović izjavil časnikašem, da bosanski muslimani zahtevajo za Bosno in Hercegovino avtonomijo. Taki glasovi so se začeli širiti tudi od nekaterih strani Vojvodine. Zoper avtonomijo Bosne in Hercegovine pa so z vso ostrino nastopili glasniki bosanskih Srbov, katerim so se pridružile tudi nekatere stranke, prva med njimi JNS. Za njo je nastopil zoper avtonomijo tudi zastopnik SDS v Bosni prota

Slovesna otvoritev novega šolskega poslopja je bila sledeča:

Dne 24. septembra 1894. ob priliki otvoritve nove šole je bil v Kočevju velik praznik. Ob 9. uri so se zbrali okrajni glavari dr. Toman pl. Montalmar, člani krajevnega šolskega sveta, občinski odbor in slavnostni odbor z županom A. Loyem, da sprejmejo vladnega zastopnika in tuje goste. Došli so vladni svelnik g. J. Merk kot zastopnik vlade in deželnega šolskega sveta, deželni odbornik dr. Schaffer, ravnatelj hranilnice dr. Suppan, deželni poslanec Pakiž, dalje župniki in župani vsega kočevskega okraja. Sv. mašo je daroval kočevski dekan prečastiti g. Kresse in je isti prisostvovala razen omenjenih korporacij in gostov šolska mladina z učiteljstvom ter deputacija kočevske gimnazije s šolsko zastavo, telovadno in gasilno društvo kakor tudi velika množica mestnega prebivalstva. Pred sv. mašo je bila blagoslovljena nova šolska zastava. Po končani službi božji se je blagoslovlilo novo šolsko poslopje in je med to svečanostjo igrala vojaška godba 27. pešpolka. Po raznih nagovorih je vprizorila šolska mladina pod vodstvom učitelja gosp. Kauzkega spevoigro „Štirje letni časi“ v splošno zadovoljstvo. Po tej produkciji je bil ogled šolskega poslopja. Ob 2. uri popoldne je združil banket v hotelu Trst vse goste. — Šolo je sezidal stavbenik Treo iz Ljubljane.

Kecmanović, ki je dejal, da se bo boril zoper avtonomno Bosno, čeprav bi njegova stranka SDS kaj drugega sklenila. Predsednik SDS minister Budisavičević je v svojem govoru dejal, da bodo tri banovine srbska, hrvatska in slovenska. Toda, že se je oglašil iz Vojvodine voditelj vojvodinskega krila SDS dr. Bošković, ki terja avtonomijo tudi za Vojvodino. S tem je preureditev države v srbskem narodu stopila v ospredje ter jo bo treba čim prej urediti, da se duhovi pomirijo.

Gonja zoper sporazum, ki ga pobijajo razne srbske stranke, ima med srbskimi množicami nekaj zaslonbe, ter Srbi občutijo, kakor da bi bili Hrvati s svojo banovino pridobili nekaj, česar Srbi niso deležni. Zato se sama po sebi vsiljuje potreba, čim prej rešiti vprašanje preureditve države. „Hrvatski Dnevnik“ od 10. t. m. pravi, da je taka zahteva docela umestna in ji ni mogoče ugovarjati.

Glede Bosne in Vojvodine pa zastopajo Hrvati stališče, da bo treba ozemlje banovine Hrvatske povečati, ako bi se ustvarile res le tri banovine, Slovenija, Hrvatska in Srbija. Hrvati pravijo, da niso zoper avtonomno Bosno in Hercegovino, da pa zahtevajo od Bosne še nekaj hrvatskih krajev, če Bosna ne bo avtonomna. Kakor že povedano, pa so Srbi na vso moč zoper avtonomno Bosno, ker pravijo, da se je srbski narod boril za njo in noče več, da bi reka Drina bila meja med Srbijo in Bosno. Oglašajo pa se nekateri Srbi, ki pravijo, da bi bilo mogoče Bosno sicer priključiti Srbiji, vendar ji dati nekak samostojen gospodarski položaj, vendar bi ne imela zakonodajne pravice, kakršno bodo sicer imele banovine. Želeti je treba, da se najde čimprej pameten izhod, da se razmere uredi.

### Beganje Nemcev

Kakor pišejo nemški listi, ki izhajajo v naši državi, so neznan ljudje med Nemci v Vojvodini začeli razširiti neke letake, s katerimi bi radi zbegali nemško prebivalstvo. Ene vrste letak pozivlje Nemce, naj bodo poslušni besedi svojega Führerja ter naj se brž izselijo v nemško domovino. Drugi letak pa pozivlje Nemce, naj poslušajo nekatere radijske postaje, da bodo izvedeli resnico, kako je v Nemčiji. Uradno glasilo Nemcev v Jugoslaviji „Deutsches Volksblatt“ je napisal o tem članek, kjer obsoja tak način beganja, ki prihaja od Judov.

### Izvoljeni senatorji v Sloveniji

Včeraj so bili izvoljeni za senatorje v Sloveniji sledeči gg. Ivan Brodar, bivši poslanec, član ban. sveta; Alojzij Mihelčič, ravnatelj Vzajemne zavarovalnice v Celju in bivši podpredsednik nar. skupščine, dr. Franc Schaubach, bivši senator ter Franc Šmodej, bivši senator. Od 441 volilnih sopravičencev jih je volilo 407.

## Kočevski Slovenec

je narodno obrambni list. Vljudno Vas prosimo, da zaostalo naročnino za to koledarsko leto poravnate po priloženih položnicah čim prej!

## Zavetišča ob napadih iz zraka

V zadnjih letih se je le vse preveč poudarjala pomembnost plinskih napadov iz zraka, zaradi česar so tudi vsa navodila skoraj vedno obravnavala le plinska zavetišča. Vojske v Španiji, na Kitajskem in zlasti zadnja vojska na Poljskem pa so dokazale, da letalstvo mnogo bolj napada z razstrelilnimi in vžigalnimi bombami, kakor pa s plinskimi ali bakteriološkimi.

### Učinek bomb

Rušilne bombe so različne teže, tako imamo bombe po 10, 50, 100, 200 ali 300 kg. Za posebne cilje, kolodvore, mostove in tovarne pa se uporabljajo tudi tisočkilogramske. Američani pa imajo celo 1800 kg težke. Računi so pokazali, da pribijejo bombe, vržene iz višine 3—4000 m pri teži 50 kg 50 cm debelo betonsko ploščo. 100 kg bomba prebije 62 cm, 300 kg prebije 66 cm, 1000 kg pa že nad 1 m debelo betonsko ploščo samo zaradi svoje žive sile, ki jo dobi pri padcu. Ker rušilne bombe večinoma eksplodirajo šele potem, ko

## Duhovno berilo

V sredi vsesplošne zbežanosti, negotovosti in temnih slutenj sedanjih dni je vrhovni poveljar katoliške cerkve Pij XII. izdal svojo prvo okrožnico, ki bo jasno govorila v zgodovini naše burne dobe, kje je človeštvo imelo najbudnejšega zagovornika svojih pravic, pogumnega branilca malih in zatiranih in neustrašenega učenika, ki je ponovno dvignil svoj glas, da ustavi klanje človeštva in da zavlada mir med narodi. Objavljamo prelepo okrožnico, ki je pri krščanskih in tudi nekrščanskih ljudstvih našla najboljše priznanje:

### „Summi Pontificatus“

V izpolnjevanju te dolžnosti pa se ne bomo dali vplivati od zemskih oziror, ne bomo se ustrašili ne nezaupanja, nasprotovanja in nerazumevanja, tudi ne bomo utihnili iz strahu, da bi nas kdo napak razumel ali napak razlagal. — Storili bomo svojo dolžnost vedno in vselej, prežeti tiste očetovske ljubezni, ki sama trpi, ko vidi, da sinovi trpe v boleznih, in jim nudi zdravila — po zgledu božjega Pastirja, ki je luč in obenem ljubezen: „Bomo ostali v resnici in v ljubezni“ (Ef. 4, 15).

Začetek hudega, ki po vrtoglavi in mučni poti pelje v duševno in moralno obubožanje, na katerem trpi naša doba, je tisti nesrečni zločin, da mnogi skušajo izgnati Kristusa iz njegovega kraljestva, taje njegove zapovedi in njegovo resnico in zametujejo zakon njegove ljubezni, ki kot življenjski sok oživlja njegovo kraljestvo.

In edina pot k rešitvi je: vrniti Kristusu njegovo kraljevsko čast, priznati njegove kraljevske pravice in to doseči, da se bodo posamezniki in vsa družba vrnili pod zakon njegove ljubezni in resnice.

Morda je upravičeno upanje — Bog daj, da bi bilo to res — da bodo mnogi, ki so doslej slepo hodili po potih modernih zmot, ne da bi se zavedali, kako spolzka in negotova so ta tla, v tej uri največje stiske izpremenili svoje misli in nazore. Morda bodo mnogi, ki doslej niso upoštevali važnosti vzgojnega in pastirskega poslanstva Cerkev, sedaj bolj razumeli in cenili svarila Cerkev, ki so jih v navidezni trdnosti preteklih dob molče prešli.

Stiska in gorje sedanjega časa tako pričajo za krščanstvo, da mora že to samo duše močnejše nagibati k resnici kot karkoli. Iz goščave zmot in krščanstvu sovražnih gibanj so pognali tako trpki in strupeni sadovi, da so ti sami njihova največja obsodba.

Ure takih bridkih razočaranj pa so večkrat tudi ure milosti, „mimohod Gospodov“ (prim. 2 Moz. 12, 11), ob katerem se na Odrašenikov klic „Glej, stojim pri vratih in trkam“ (Raz. 3, 20), odpirajo vrata, ki se sicer nikdar ne bi odprla. Bog nam je priča, s kako sočutno ljubeznijo in sveto radostjo se naše srce obrača do tistih, ki po vseh teh žalostnih izkušnjah čutijo v sebi novo, neutešljivo in rešilno hrepenenje po resnici, po pravici, po Kristusovem miru. Pa tudi do tistih, ki jih še ni obsvetila luč od zgoraj. Naše srce ne

so že prodrle v navedeno globino betonske plošče, z eksplozijo še naprej rušijo betonsko ploščo. Skupni učinek preboja zaradi padca in eksplozije bombe pa je tak, da poruši 50 kg bomba 82 cm, 100 kg 1 m, 300 kg pol drug meter, 1000 kg bomba pa 2 m in četrt debelo betonsko ploščo. Ker bodo letala na navadna naselja in mesta metala kvečjemu 300 kg bombe, je s tem dana tudi že mera za zaščito. Tudi na Poljskem so Nemci uporabljali bombe največ 300 kg težke.

Seveda so zaklonišča, ki naj varujejo pred učinkom 300 kg težke bombe, ki zadene v polno, že precej draga. Vendar moramo računati, da so taki dobri zadetki le redki in da morajo zaklonišča v prvi vrsti varovati prebivalstvo pred izstrelki protiavijske artiljerije ter protiavijskih strojnica, pred ruševinami hiš in drobcu bomb, ki eksplodirajo v bližini. Prav tako morajo varovati zavetišča prebivalce pred zračnim pritiskom ob eksplozijah.

### Zavetišča naj varujejo pred presenečenji

Zaradi tega je glavna naloga zavetišča, da nas varujejo pred presenečenji. Napačno mislijo tisti, ki sodijo, da bodo na znak, ki bo

pozna drugega kot vroče prošnje k Očetu luči, da bi v njihove brezbrizne ali Kristusu sovradne duše poslal pramen tiste luči, ki je nekoč Savla izpreobrnila v Pavla in ki je pokazala svojo skrivnostno moč tudi v najtežjih dobah Cerkev. (Prihodnjic dalje)

## Poročajo

**Osilnica.** Stara je naša želja in neprestana prošnja, da se naša občina spet pridruži Sloveniji v upravnem oziru. Je par oseb v občini, ki so nasprotni tej ljudski želji, a njihovo nasprotovanje temelji le na sebičnosti. Glasovanje pa, ki se je priredilo s podpisi, je pokazalo, da je nad dve tretjini občanov zato, da se vrnemo k Sloveniji. Zdaj pa željno čakamo, kdaj se to končno veljavno izvrši!

**Draga.** Odkar je naša občina odtrgana upravno od Slovenije, smo vedno želeli nazaj, da bomo spet s Slovenci eno upravno ozemlje, a doslej ni bilo mogoče tega doseči, tako so nam govorili. No zdaj pa upamo, da bo šlo, ker smo s podpisi in z glasovanjem pokazali svojo trdno voljo nazaj k Sloveniji se priključiti. Preko 90% podpisov je odposlanih za Slovenijo in ko je sresko načelstvo odredilo glasovanje, je bilo oddanih 184 za Slovenijo in le 54 proti, če tudi je bila huda agitacija za glasovanje proti!

30. oktobra je strašen dogodek razburil občino in okolico. Župan Knavs je udaril svojo ženo s sekuro po glavi, sam sebi je pa prerezal vrat, še prej je pa hotel vse zažgati. Kaj je gnalo župana Knavs v to strašno dejanje, ni moči dognati. Znano pa je, da je kmalu nato, ko je bil izvoljen za župana, hotel napraviti samomor. Ženo so odpeljali v bolnico, kjer se bori z življenjem, župana smo pa na praznik Vseh svetnikov pokopali. Knavs je bil pri zadnjih občinskih volitvah nosilec nemške liste, sedaj je županstvo prevzel drugi na listi Mihelič V. iz Novega kota.

**Ponikve.** Šlo smo redno pričeli, otrok je 73. Za šolsko upraviteljico je imenovana gđ. Poštajnar, druga učna moč je gđ. Metelko. Dobili smo svoj šolski odbor, kateremu predseduje g. Edvard Škulj. Ni moč popisati, koliko je z novo šolo ustrezno otročičem, ki so morali doslej v vsakem vremenu debelo uro daleč v Dobropolje, zdaj so pa vsi iz vasi; ustrezno je seveda tudi starišem v zdravstvenem oziru glede otrok in posebno obuvala. Novi šolski prostori so zelo prikladni, sobe prostorne, svetle in zračne v bližini gozda in vode.

**Borovec.** Tudi našim Nemcem gre težko v glavo, da bi treba ubogati glasu iz Nemčije in se preseliti v kraj, kamor jim bodo vodilni faktorji v Berlinu odkazali. Polastila se jih je velika negotovost, zato ni več veselja za obdelovanje, še manj za popravljanje gospodarskih poslopij. Sicer jih drži še nekoliko upanje, da menda ne bo nič iz tega, a tudi to upanje jim ne vrne prejšnje korajžje. Pustiti lepe gozdove ni lahko, ker ni gotovo, če jih bodo dobili v novi domovini toliko in pa kakšne!

naznanjal letalski napad, lahko zapustili svoje hiše in šli na hrib, kjer bodo počakali na konec napada. Že španska vojna, prav tako tudi poljska sta dokazali, da je lahko presemetiti mesta. Večinoma so prebivalci mesta zvedeli za napad šele tedaj, ko so padle prve bombe. Zlasti Barcelona je imela slabe izkušnje. Italijani in Nemci so to dosegli tako, da so se dvignili na Minorci silno visoko v zrak, ko pa so se približali Barceloni, so se v drznem letu z ugašenimi motorji bližali mestu ter iznenada začeli metati bombe. Ker so bili Španci na letalske napade nepripravljeni in zavetišča sploh niso imeli, je bilo žrtev seveda veliko. Poleg tega pa so njihove zgradbe tako slabo grajene, da so nudile silno malo odpora bombam. V Barceloni se je prebivalstvo ob pogostih letalskih napadih zateklo kar v tunele podzemne železnice in tam prebilo, če treba, več dni. Zaradi pomanjkanja dobrega zraka in zdravniške nege, pa jih je v teh zavetiščih umrlo več kakor zunaj od bomb. Posebno starejši ljudje so v velikem številu podlegali srčni kapi.

Gradite zavetišča!

**Rakitnica.** Prenova banovinske ceste Dolenja vas-Rakitnica je te dni končana. Cesto so širili, tlakovali in s 14.000 kg težkim valerjem utrdili in dvignili tako visoko, da je varna pred vsako poplavo. Doslej jo je voda ob večji povodnji često preplavila, kar je zelo motilo promet. Cesta je sedaj zelo lična in v okras kraja. Pa kaj, ko ne bo dolgo! Težki tovorni avtomobili jo bodo kmalu razrvali kot so državno cesto Ribnica - Dolenja vas, ki ima tolik kotanj, da se nagiblje vozilo zdaj sem, zdaj tja kot bi plavalo. Če se cesta popravi, mora biti glavno pravilo: jo tudi vzdrževati, da ne bo slabša kot je bila preje. Nova cesta z holmcem pa še ni dovršena, ker je tik pred spojitvijo z banovinsko cesto delo obstalo. Ko se še ta zgradi, bo pa zveza državna cesta z Rakitnico, Grčaricem, Glažuto in dr. odlična.

## Zunanji pregled

### Hitler v Monakovem - peklenski stroj - mrtvi in ranjenci

Preteklo sredo zvečer je nemški kancler Hitler govoril v Monakovem. Sedem minut potem, ko je zapustil dvorano, je počil peklenski stroj uprav v pripravi, kjer je kancler govoril. Mrtvih je dosejal 9, ranjenih okrog 60. Vsi smatrajo čudež, da je Hitler, ki je običajno rad ostajal med starimi strankinimi borci na čaši piva, topot moral oditi in je tako srečno ušel atentatu. Ker so ga vsi odličniki spremljali, ni nobeden od njih poškodovan. Po vsej Nemčiji je veliko veselje nad tem, da je kancler Hitler tako srečno ušel atentatu, a veliko ogorčenje nad krivci, ki so zločinski napad pripravili. Nemški listi obtožujejo Anglijo, da je atentat pripravila, medtem ko angleški listi očitke ogorčeno zavračajo in trdijo, da je bil atentat ali delo stranke same ali pa nasprotnikov režima. Preiskava bo že ugotovila, kdo so zločinci.

### Belgijski kralj in nizozemska kraljica posredovala za mir

Pretekli teden je prinesel dokaz, da se ni treba nadati, da bi se vojna končala in da bi imela kakšna mirovna prizadevanja uspeh. Belgijski kralj in nizozemska kraljica sta se ponudila, da posredujeta za mir med vojskujočima se taborama, toda njuna ponudba ne bo našla nobenega odmeva. Oba tabora sta odločena, da nadaljujeta vojno. V tem smislu sta se izjavila ministrski predsednik Chamberlain pretekli četrtek, v istem smislu tudi angleški zunanji minister lord Halifax, ki sta oba dejala, da bo vojna šla dalje do zmage. Na podoben način se je izjavil tudi nemški kancler, ki je govoril v sredo zvečer, ki je napovedal srdito vojno Angliji ter izpovedal svoje prepričanje, da bo zmaga na nemški strani.

### Snubitev nevtralnih držav

Toda medtem, ko se nadaljevanje vojne pripravlja na vseh straneh, je bilo ves pretekli teden izredno živahno pri nevtralnih državah, ki jih seveda oba tabora na vse načine vabita, da bi se pridružile enim ali drugim. Na nevtralne države izvajajo tudi hude pritiske, tako, da obstoja ponekod zares velika nevarnost, da ne bodo končno le strmoglavljene v vojni metež, katerega se z vsemi sredstvi izogibljajo.

### Finska in Rusija

Nevtralne države na Baltiku in v Skandinaviji (Norveška, Švedska in Finska) imajo svoje velike težave, ker na Finsko (4 milijone prebivalcev) z veliko surovostjo pritiska Sovjetska Rusija (170 milijonov prebivalcev) in jo hoče spraviti pod sebe, kar bi pa skandinavske države smatralo kot ogrožanje svoje lastne varnosti. Zato so vse mobilizirale in s tesnim srcem čakajo, kaj bo, ali jih bo Sovjetija pognala v vojno ali ne.

### Križajoči vplivi na Balkanu — Rusija, Bolgarija — Italija — Nemčija, Anglija.

Med nevtralnimi državami na Balkanu pa opazamo več križajočih se vplivov, ki so zanesli precejšen nemir na ta predel Evrope. Sovjetska Rusija silí na Balkan, lovi s prijaznimi besedami predvsem Bolgarijo, da bi od tamkaj dobila odskočno desko proti Romuniji in proti Carigradu (Turčija), kakor tudi po ostalem Balkanu. Proti sovjetskemu vplivu je z veliko oostrostjo nastopila Italija, ki na Balkanu noče

ne komunizma in ki pri Carigradu, kjer je izhod iz Črnega v Sredozemsko morje, noče sovjetske velesile, da bi se vtikala v Sredozemlje, ki ga Italija smatra za svoj življenjski prostor. Tudi Nemčija išče na Balkanu predvsem gospodarskih zaveznikov in želi, da bi se te države odpovedale vsaki trgovinski zvezi z Anglijo in Francijo. Končno razvijata svojo politiko tudi Anglija in Francija, ki želita, da bi Balkan čim manj pomagal Nemčiji z živim in s surovinami. V tem križnem ognju raznih teženj pa si balkanske države prizadevajo, da bi postale složne, ker samo tako bodo ohranile svoj mir in svojo nevtralnost ter jim bodo prihranjene vojne vihre.

### Belgija, Nizozemska — Nemčija

Tretja skupina nevtralnih držav, ki se nahaja v neprijetnem položaju, je na zahodu. To sta Belgija in Nizozemska. Zaradi svojega zemljepisnega položaja — ležita namreč sredi med bojnim črtama vojskujočih se držav, med Nemčijo in Francijo na drugi strani — jima bo težko, da bi ohranili nevtralnost. Napoti sta vojskujočim se državam, ki zaradi njiju ne morejo bliže drug drugemu, da bi se bolj korenito spopadli. Na njiju se izvaja pritisk, da bi ta ovira izginila. Slišijo se celo grožnje, da jih bo Nemčija enostavno zasedla. Obe, Belgija in Nizozemska sta spričo te nevarnosti — sta majhni državi — mobilizirali svoje vojske in vse pripravili, da preprečita vpad na njuno ozemlje. Na Nizozemskem so celo poplavili cele pokrajine. Ljudstvo v obeh deželah je v alarmu. Prihodnje dni se bo sedanja kriza že odločila, tega verjetno bo le odložena. Zadnja svetovna vojna je pokazala, da ležita ti državi na nevtralnem ozemlju, ki je kakor nalašč, da postane bojno polje med nasprotniki.

### Angleška in francoska naročila v Ameriki

Iz Amerike slišimo, da prihajajo tja vedno bolj ogromna angleška in francoska naročila orožja in municije. Amerika se vojne ne bo udeležila, toda postala bo neizčrpno skladišče za vse vojaške potrebe Anglije in Francije. Pri tem pa bo brez krvi lepo služila. Ameriška nevtralnost torej ni ogrožena in je med vsemi še najbolj prijetna.

### Pregled po bojiščih

Ves pretekli teden po bojiščih ni bilo nič novega. Na suhem majhne krajevne borbe med predstražami, v zraku nekaj poletov nemških letal na francosko in angleško ozemlje in narobe, brez večje škode ne na eni ne na drugi strani, na morju nobenih borb, izvzemši nadaljevanja gospodarske vojne, ki se izraža v lovljenju za nemškimi trgovskimi ladjami, kakor za ladjami nevtralcev, ki vozijo tovor namenjen v Nemčijo, na nasprotni strani pa delovanje nemških podmornic, ki pa pretekli teden ni imelo nobenih uspehov. Angleži, Francozi in Nemci so pretekli teden objavili nekaj številko o izgubah in dobičkih te pomorske vojne. Angleži so izgubili ladij za 250.000 ton, Francozi za 50.000 ton, nevtralci za 100.000 ton. Toda za to so Angleži ujeli nemških ladij za 150.000 ton, ter so ugrabili Nemčiji namenjenega tovora za nad 500.000 ton, medtem, ko so ga Francozi zasegli za 200.000 ton. Poleg tege je Nemčija utrpela izgube na podmornicah in sicer tedensko po 2 do 4 podmornice. Dosedanji potek gospodarske vojne je torej v prilog Anglije in Francije.

### Vino

pristno, po konkurenčni ceni dobite pri  
Centralni vinarni d. d. Ljubljana VII.  
Frankopanska ulica št. 11.

## Gospodarstvo

V, R.:

### Čebelarstvo na Kočevskem.

V enem panju vidimo troje vrst čebel: delavke, trote in matico. Število delavk v panju je različno. Odvisno je od velikosti panja in letnega časa. Pozimi je najmanj čebel. Takrat so le delavke in matica. V kranjiču je manj čebel kot v A. Ž. panju. Trotje so le v letnih mesecih. Matica je vedno le ena, edina, če sta dve, se čebele razdele, to je one rojijo ali pa slabjšo matico same odstranijo. V čebelarstvu ne pomeni ena čebela ničesar. V mislih imamo vedno le eno družino. V tej družini skrbe delavke le za hrano panja, varnost in zimsko zalogo. Matica je duša roja. Ona edina zalega jajčeca in skrbi, da rod ne izumre. Vse čebele delavke so vedno pripravljene, da dajo tudi življenje za varstvo svoje matice kraljice. Kadar koli nas piči čebela, moramo vedno vedeti, da je branila svojo kraljico, ki smo jo mi s svojo prisotnostjo ogrožali. Delavke nam dajo najboljši vzgled kako je treba v slučaju nevarnosti dati tudi življenje za svojega kralja in varstvo domovine. Trotov je v panju več. Oni nič ne skube za živež, niti ne branijo domovine. Njih je božja previdnost zbrala le za oplemenitev matice. Čeprav bo oplemenil matico le eden, edin trot, vendar jih je mnogo, tako, da je oplemenjena od najboljšega trola.

Vse te vrste pozna vsak izkušen čebelar prav lahko. Spoznamo jih po velikosti in barvi. Za nečebelarja je to malo teže. On pozna le eno vrsto čebel in sicer delavsko, ki jo vidi v naravi pri delu.

Telo čebele se deli v tri dele: v glavo, v oprsje in v zadek. Poleg tega ima še troje parov nog. Na glavi pa ima še tipalke, v ustih pa precej dolg rilčkast jeziček. Kadar ne dela, potegne rilček v ustno votlino. Notranji organi čebele so povsem različni od živali, ki jih večkrat vidimo n. pr. prašiča ali kokoši, zajca. Srce je dolgo po celem telesu, isto je s pljuči, ki jih vobče ni. Diha z dnšnicami, ki so tudi razpletene kot mreža skoraj po celem telesu. Želodček je dvojen. V sprednjem delu zbira hrano, da jo lahko odloži (med), v drugem delu hrano prebavlja. Čebela pa ima tudi črevesje. Bolj natančno prebavlil ne bom popisoval. Delavka ima v zadku še svoje orožje in to želo, ki je pa čudovito sestavljeno. Matica ima poleg žela še jajčnik. Toda ona rabi želo le proti drugi matici, nikdar pa ne proti čebeli ali čebelarju. Trot pa nima nobenega želarinija brez brambe. On ima le organe za oplemenitev matice.

Omembe vredna so še krila čebele, ki so pa enaka pri delavki, matici in trotu. Ima jih dva para, ki sta mrežasta. Kadar čebela krila obrabi, oslabi in ne more več zleteti. Prišel je njen konec. Umrla bo od starosti. Pri delavki so velike važnosti zadnje noge. Te so v zgornjem členu razširjene. Spremenjene so v košek, s katerim nosi domov cvetni prah, ki ga rabijo za hrano zalege.

Ali si že uredil letošnjo naročnino, ga širiš in priporočaš svojim sosedom in prijateljem. Tvoje glasilo je, rojak, in svojo narodno zavednost najlepše dokažeš z zvestobo glasniku slovenske družine!

V Knežji lipi se proda

zidana hiša št. 31

z gospodarskim poslopjem in posestvom poceni.  
Poizve se pri g. Spitznagel J. istotam.

## Ljudska posojilnica v Kočevju

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema in nove hranilne vloge obrestuje po 4%,  
daje kratkoročna posojila proti zastavi ali poroštvu.

Za varnost jamči neomejeno poroštvo njenih članov in lastno premoženje.